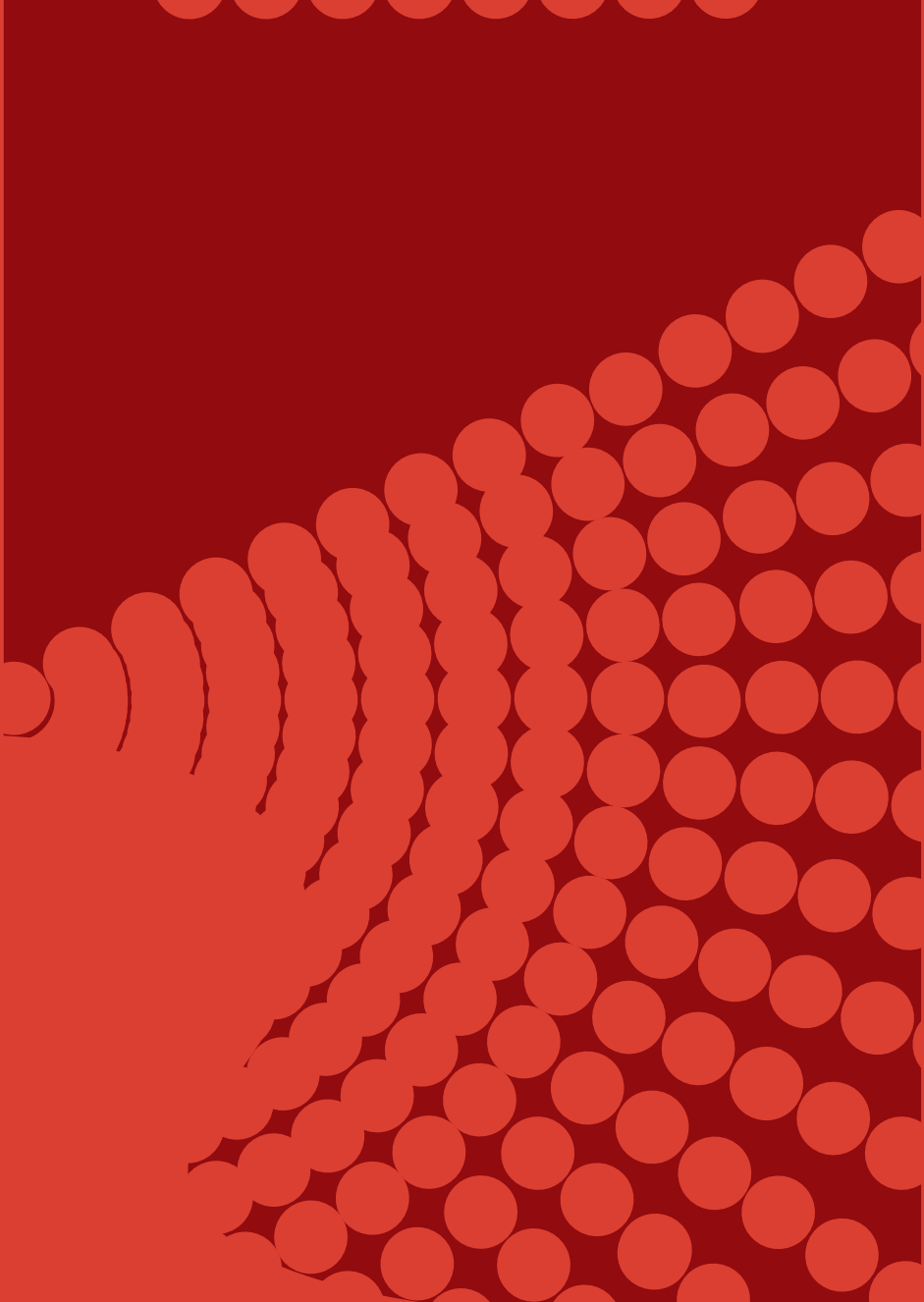

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 1/2017

ΟΠΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ελένη Γρίβα
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Π.Τ.Δ.Ε.
Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας

Παναγιώτης Παντελή
Εκπαιδευτικός,
Υπ. Διδάκτορας Π.Τ.Δ.Ε
Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας

Αναστασία Γ. Στάμου
Επίκουρη Καθηγήτρια
Π.Τ.Ν.
Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας

Abstract

The purpose of the present study was twofold: a) to provide an account of primary school teachers' beliefs regarding plurilingualism and foreign language learning/ teaching in the Cypriot educational context; b) to record primary school students' attitudes to learning English and other languages. Semi-structured interviews were used as the basic instrument to collect data from 100 teachers, while a self-report questionnaire was used as the instrument of collecting information from 1265 students. The findings indicated both primary school teachers' and students' positive attitudes towards plurilingualism. Despite teachers' acknowledgement of English language as a strong communicative tool, the need for students to acquire multilingual communicative competence was also recorded. Moreover, the benefits from early language learning were highlighted. Concerning the students, despite the fact that they regarded English as the basic means of international communication, they expressed willingness either to acquire or improve their skills in other European languages.

Λέξεις κλειδιά

Πολυγλωσσία, εκμάθηση γλωσσών, οπτικές, εκπαιδευτικοί, μαθητές, κυπριακή πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

0. Εισαγωγή

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, αναγνωρίζεται η αξία εκμάθησης δύο τουλάχιστον ευρωπαϊκών γλωσσών, πέραν της μητρικής (Council of Europe, 1998), αλλά και η σημασία της πρώιμης εκμάθησης γλωσσών (European Commission, 2004) με απώτερο σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας της επικοινωνίας ανάμεσα στους ευρωπαίους πολίτες, την ελεύθερη κινητικότητα και την αμεσότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών (Γρίβα, 2011). Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, υποστηρίζεται η ανάγκη ανάπτυξης της επικοινωνιακής ικανότητας του κάθε ατόμου σε τουλάχιστον δύο άλλες γλώσσες εκτός από τη μητρική του γλώσσα, καθώς η πολυγλωσσική ικανότητα δίνει τις απαραίτητες δεξιότητες στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να

επωφεληθούν από τις δυνατότητες που τους προσφέρονται «σε μια ενιαία και χωρίς σύνορα αγορά» (Commission of the European Communities, 1995).

Ως εκ τούτου τα εκπαιδευτικά συστήματα όλων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτουν ως στόχο την παροχή ευκαιριών στους πολίτες να αναπτύξουν δεξιότητες και σε άλλες γλώσσες, ακόμη και από πολύ μικρή ηλικία (European Council, 2002). Προς αυτή την κατεύθυνση την τελευταία δεκαετία χαράσσονται πολύγλωσσες πολιτικές στα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών-μελών, υλοποιούνται δράσεις για την προώθηση της πολυγλωσσίας και σχεδιάζονται αντίστοιχα προγράμματα σπουδών και διδακτικά υλικά για την πρώιμη εκμάθηση των γλωσσών (Eurydice, 2005).

Κεντρικό ρόλο στην επιτυχή υλοποίηση τέτοιων πολυγλωσσων εκπαιδευτικών πολιτικών παίζουν οι απόψεις των εκπαιδευτικών και των μαθητών για θέματα πολυγλωσσίας και γλωσσομάθειας. Συγκεκριμένα, οι απόψεις των εκπαιδευτικών έχουν άμεση επίδραση στην εφαρμογή οποιασδήποτε γλωσσικής πολιτικής χαράσσεται σε μακρο-επίπεδο, καθώς και στην υλοποίηση εκπαιδευτικών καινοτομιών. Επίσης, μέσα από τη διερεύνηση των οπτικών και των στάσεων των εκπαιδευτικών, γίνονται φανερές οι προκαταλήψεις που έχουν εδραιωθεί βάσει των προηγούμενων εμπειριών τους. Πολλές φορές, μάλιστα, οι γλωσσικές τους στάσεις πηγάζουν κυρίως από τις κοινωνικές αναπαραστάσεις που αυτοί έχουν για τις κοινωνικές ομάδες οι οποίες χρησιμοποιούν τις διάφορες γλώσσες παρά από τις γλώσσες καθαυτές (Γρίβα & Στάμου, 2014).

Από την άλλη οι απόψεις των μαθητών μπορούν να επιδράσουν στα συναισθηματά τους και να διαμορφώσουν συγκεκριμένες στάσεις απέναντι στην εκμάθηση γλωσσών και την πολυγλωσσία. Οι θετικές απόψεις για την εκμάθηση γλωσσών βοηθούν ώστε να αντιμετωπιστούν προβλήματα και να διατηρηθούν τα κίνητρα για να συνεχιστεί η μάθηση, ενώ οι αρνητικές απόψεις μπορεί να μειώσουν τα κίνητρα και ταυτόχρονα να ενισχύσουν το άγχος (Kern, 1995). Στο πλαίσιο αυτό σχετικές έρευνες έχουν καταδείξει μια θετική συσχέτιση μεταξύ των στάσεων μαθητών και των επιδόσεών τους στη δεύτερη γλώσσα (Kuhlemeir, Bergh & Melse, 1996). Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει τις στάσεις των μαθητών απέναντι σε μια γλώσσα ή την εκμάθησή της είναι το πολιτισμικό πλαίσιο (βλ. Brohy, 2001). Έτσι, τα δίγλωσσα παιδιά φαίνεται να έχουν μια πολύ πιο θετική στάση απέναντι στην εκμάθηση γλωσσών, λόγω της αυξημένης πολυπολιτισμικής και πολυγλωσσικής συνείδησης και ευαισθησίας που διαθέτουν (Edelenbos, Johnstone & Kubanek, 2006). Άλλες έρευνες, πάλι, έχουν αναδείξει τον 'παράγοντα φύλο' σε σχέση με τις απόψεις και προτιμήσεις των μαθητών για την πολυγλωσσία, με τα κορίτσια να φαίνεται πως έχουν μια πιο θετική στάση απέναντι στην εκμάθηση ξένων γλωσσών (Csizer & Dornyei, 2005).

1. Η έρευνα

Τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο, ειδικότερα με την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004, τη ραγδαία αύξηση των οικονομικών μεταναστών και την καθιέρωση της ως ενός σημαντικού τουριστικού θέρετρου (EACEA, 2009), η προώθηση της γλωσσομάθειας αποτελεί άμεση αναγκαιότητα. Σε αυτό το πλαίσιο σημαντικό ρόλο έπαιζε και εξακολουθεί να παίζει η αγγλική γλώσσα, η οποία, ήδη από το 1992, άρχισε να διδάσκεται από τη Δ' τάξη του δημοτικού σχολείου (Περσιάνης, 2006) και αποτελεί την κυρίαρχη ξένη γλώσσα, καθώς, ακόμη και σήμερα, δεν διδάσκονται άλλες γλώσσες στα δημόσια δημοτικά σχολεία της Κύπρου. Μάλιστα, ενώ στα αναθεωρημένα Αναλυτικά Προγράμματα της προδημοτικής, δημοτικής και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προωθείται η πρώιμη εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας αλλά και η εκμάθηση διάφορων ευρωπαϊκών γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (βλ. Κοιλιάρη, 2011), οι κυρίαρχες ξένες γλώσσες διδασκαλίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξακολουθούν να είναι η αγγλική και η γαλλική.

2. Σκοπός και στόχοι

Η παρούσα έρευνα είχε ως σκοπό τη χαρτογράφηση των απόψεων των εκπαιδευτικών και μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της Κύπρου για ζητήματα γλωσσομάθειας στην κυπριακή εκπαίδευση. Συγκεκριμένα επιδιώχθηκε:

- α) η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών για βασικά ζητήματα γλωσσομάθειας και πολύγλωσσης πολιτικής, τον ρόλο της αγγλικής και άλλων γλωσσών, την πρώιμη εκμάθηση μιας δεύτερης ξένης γλώσσας, καθώς και τη θέση της τουρκικής γλώσσας στην κυπριακή κοινωνία και την εκπαίδευση.
- β) η καταγραφή των απόψεων και προτιμήσεων των μαθητών του δημοτικού σχολείου σε σχέση με την αγγλική γλώσσα, άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες και την τουρκική γλώσσα. Επιπλέον, διερευνήθηκαν τυχόν διαφοροποιήσεις στις απόψεις τους σε σχέση με το φύλο, την εθνοτική προέλευση και τη μόρφωση των γονέων.

3. Συμμετέχοντες

3.1. Εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στην έρευνα, έλαβαν μέρος 100 συνολικά εν ενεργεία εκπαιδευτικοί, 30,0% άντρες και 70,0% γυναίκες που υπηρετούσαν σε δημοτικά σχολεία της Λευκωσίας, της Λεμεσού και της Πάφου. Το 50,0% των συμμετεχόντων ήταν κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, ενώ το 8,0% των εκπαιδευτικών είχαν αποκτήσει και δεύτερο πτυχίο.

3.2. Μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

1265 μαθητές/τριες (49,0% αγόρια και 51,0% κορίτσια) της Ε' (56,8%) και ΣΤ'

(43,2%) τάξης δημοτικών σχολείων της Λευκωσίας, της Λεμεσού και της Πάφου συμμετείχαν στην έρευνά μας. Το 74,1% των μαθητών ήταν Ελληνοκύπριοι, ενώ το 25,9% προέρχονταν από διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια, όπως χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (Βουλγαρία, Ρουμανία), αραβικές χώρες, καθώς και αφρικανικές και ασιατικές χώρες (Φιλιππίνες, Βιετνάμ).

Για την καταγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών και των μαθητών επιλέχτηκαν δύο μεθοδολογικές προσεγγίσεις: α) ημιδομημένες συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με τους εκπαιδευτικούς και β) ερωτηματολόγια με ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου που δόθηκαν στους μαθητές.

4. Αποτελέσματα των συνεντεύξεων των εκπαιδευτικών

Από την ποιοτική θεματική ανάλυση των δεδομένων των συνεντεύξεων (Miles & Humberman, 1994), προέκυψαν οι τέσσερις παρακάτω θεματικοί άξονες:

- Πολυγλωσσία και ο ρόλος των άλλων γλωσσών στην Κύπρο
- Η αγγλική και οι άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες στη δημόσια εκπαίδευση
- Η θέση της τουρκικής γλώσσας στη δημόσια εκπαίδευση
- Προβληματισμοί για ζητήματα εκμάθησης/ διδασκαλίας άλλων γλωσσών

4.1. Πολυγλωσσία και ο ρόλος των άλλων γλωσσών στην Κύπρο

Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών τονίζει τη σημαντικότητα εκμάθησης γλωσσών υποστηρίζοντας τη «μητρική + δύο άλλες γλώσσες» και τη συνδέει με την επικοινωνία και τη διευκόλυνση στην κινητικότητα: «... να μπορείς να συνεννοείσαι με ανθρώπους διάφορων πολιτισμών, να έρχεσαι σε επαφή, να αλληλεπιδράς, μαθαίνεις και την κουλτούρα τους», καθώς και με την επαγγελματική αποκατάσταση, αλλά και την καλλιέργεια πολυπολιτισμικής συνείδησης: «...η ικανότητα του να μπορείς να αντιλαμβάνεσαι κουλτούρες από διαφορετικές χώρες» (Πίνακας 1).

Από την άλλη, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ανέφερε την υπεροχή της αγγλικής έναντι των άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών στην Κύπρο, ενώ μια μερίδα εκπαιδευτικών αναγνώρισε την προώθηση 'ισχυρών' ευρωπαϊκών γλωσσών πέραν της αγγλικής, κυρίως τα τελευταία χρόνια με την είσοδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπρόσθετα, αρκετοί εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν στο σύγχρονο τουριστικό ρεύμα προς την Κύπρο, κυρίως από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, κάτι που επηρεάζει την αξιολογική ιεράρχηση των ευρωπαϊκών γλωσσών και καθιστά γλώσσες όπως τη ρωσική να αποκτούν μια νέα 'δυναμική': «το τουριστικό μας προϊόν καθορίζει ποια γλώσσα κάθε φορά πρέπει να χρησιμοποιούμε περισσότερο», «για παράδειγμα, τα τελευταία χρόνια έχουμε άμεση ανάγκη ... από τη ρωσική λόγω της αύξησης των τουριστών».

Αναφορικά με την αγγλική γλώσσα, όλοι οι συμμετέχοντες την προσδιόρισαν ως την ευρωπαϊκή lingua franca αλλά και τη γλώσσα ευρείας επικοινωνίας μεταξύ μεταναστών και Ελληνοκυπρίων: «ζουν τόσο άνθρωποι στον τόπο σου που μιλούν άλλες γλώσσες, άρα πρέπει να έχεις κάποια γλώσσα για να επικοινωνείς, να μαθαίνουν όλοι μια κοινή τουλάχιστον», «ως προς το να ενσωματωθούν στην κουλτούρα και κατ' επέκταση ή με αφορμή το να μάθουν ελληνικά, άρα η αγγλική νομίζω είναι πιο ουδέτερη γλώσσα ώστε να μπορούν να βρουν κάτι το κοινό, παρά το να μάθει ο ένας τη γλώσσα του άλλου». Ένας σημαντικός αριθμός εκπαιδευτικών τονίζει τη χρησιμότητα της αγγλικής για τουριστικούς σκοπούς: «επειδή στηρίζεται η οικονομία στον τουρισμό φτάσαμε στο σημείο η δική μας η γλώσσα να μπαίνει σε δεύτερη μοίρα μετά από τα αγγλικά», «ακόμα και αν θέλει να παραγγείλει κανείς κάτι σε μια καφετέρια, αν δεν ξέρει αγγλικά κάποιος μπορεί να μη μπορέσει να συνεννοηθεί με κάποιον στην ίδια του τη χώρα». Επίσης, από κάποιους εκπαιδευτικούς, τονίστηκε η χρήση της αγγλικής γλώσσας στην καθημερινότητα των Ελληνοκυπρίων ως κατάλοιπου της αποικιοκρατίας: «από μικρά τα παιδιά χρησιμοποιούν πολλές αγγλικές λέξεις, έχουν μια επαφή με τη γλώσσα από πολύ μικρά», «ακόμη χρησιμοποιούμε το «αλόου» (hello) όταν κάποιος απαντάει σε ένα τηλεφώνημα». Εξάλλου η στενή σύνδεση των Ελληνοκυπρίων με την αγγλική γλώσσα διαφαίνεται και από το γεγονός ότι από κάποιους θεωρείται προαπαιτούμενο η γνώση της για σπουδές και επαγγελματική αποκατάσταση: «για τις σπουδές τους όλοι προορίζουν τα παιδιά τους σε αγγλικά ή αμερικανικά πανεπιστήμια, τώρα τελευταία άρχισε να αλλάζει αυτό, αλλά λίγο, πολύ μικρό ποσοστό».

Σχετικά με την τουρκική γλώσσα, υπάρχει μια μερίδα εκπαιδευτικών που δεν θεωρεί ότι η συγκεκριμένη γλώσσα έχει σημαίνοντα ρόλο στην Κύπρο, λόγω του κυπριακού ζητήματος: «βλέπουμε ότι θεωρείται λίγο υποτιμημένη γλώσσα τα τουρκικά ... διότι είναι τα βιώματα και οι εμπειρίες των Κυπρίων, είναι άρρηκτα συνδεδεμένα, οι κουλτούρες των λαών είναι πολύ βασικές για τη γλώσσα», «στην ουσία είναι ελάχιστοι εκείνοι που θέλουν να μαθαίνουν τα τουρκικά. Δηλαδή που ρωτούμε και από ενήλικες και από παιδιά, δεν θέλουν, δεν υπάρχει επιθυμία να τη μάθουν». Από την άλλη κάποιοι εκπαιδευτικοί σημείωσαν ότι παρατηρούν μια προσπάθεια προώθησης της τουρκικής γλώσσας τα τελευταία χρόνια: «ξέρω εκπαιδευτικούς οι οποίοι όταν ξεκίνησαν οι πολιτικές συζητήσεις για λύση του Κυπριακού...αρκετός κόσμος ξεκίνησε να πηγαίνει μαθήματα τουρκικά», «[τα] τελευταία χρόνια στα τουρκικά δόθηκε έμφαση και μάλιστα με δωρεάν παροχή μαθημάτων στους Κυπρίους». Στο πλαίσιο αυτό ορισμένοι εκπαιδευτικοί επισημαίνουν ότι η εκμάθησή της μπορεί να συμβάλει στην κατανόηση του 'άλλου' πολιτισμού: «η τούρκικη γλώσσα [σε βοηθά] να γνωρίσεις την κουλτούρα του λαού, οπότε θα κατανοήσεις καλύτερα και τον τρόπο που σκέφτονται οι απέναντι».

Πίνακας 1: Κατηγορίες και κωδικοί του θεματικού άξονα «Πολυγλωσσία και ο ρόλος των άλλων γλωσσών στην Κύπρο»

Πολυγλωσσία και ο ρόλος των άλλων γλωσσών στην Κύπρο		
Κατηγορίες	Κωδικοί = Λειτουργικοί ορισμοί	Αναφορές
Εκμάθηση ευρωπαϊκών γλωσσών πέραν της μητρικής	ΣΗΕΚΔΥΟΓΛ = Σημαντικότητα της εκμάθησης δύο ευρωπαϊκών γλωσσών	90
	ΠΙΘΔΥΣΕΓΛ = Πιθανές δυσκολίες εκμάθησης δύο ευρωπαϊκών γλωσσών	18
	ΘΕΤΕΚΜΓΛ = Θετική στάση στην εκμάθηση μίας ευρωπαϊκής γλώσσας	12
Η θέση των ευρωπαϊκών γλωσσών	ΠΡΙΣΕΥΡΓΛ = Προώθηση 'ισχυρών' ευρωπαϊκών γλωσσών πέραν της αγγλικής	46
	ΥΠΕΡΑΓΓΛ = Υπεροχή της αγγλικής έναντι των άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών	92
	ΜΕΤΚΕΥΡΓΛ = Το σύγχρονο μεταναστευτικό ρεύμα προς την Κύπρο που επηρεάζει το κύρος των ευρωπαϊκών γλωσσών	18
	ΠΩΣΑΝΕΓΛ = Η ρωσική ως ανερχόμενη γλώσσα	18
	ΤΟΥΡΕΥΡΓΛ = Ο ρόλος του τουρισμού στην προώθηση των ευρωπαϊκών γλωσσών	10
	ΠΡΠΟΛΕΚΠ = Σύγχρονη τάση για προώθηση της πολυγλωσσίας μέσα από την εκπαίδευση	4
Παράγοντες ισχυροποίησης της αγγλικής γλώσσας	ΡΟΛΑΓΓΛ = Ο ρόλος της αγγλοκρατίας	60
	ΗΒΑΗΠΑΣΠ = Η επιλογή του Ηνωμένου Βασιλείου και των Η.Π.Α. από ελληνοκύπριους γονείς ως προορισμού σπουδών για τα παιδιά τους	12
	ΑΓΓΛΩΣΣΕΠΑ = Προαπαιτούμενο η γνώση της αγγλικής γλώσσας για επαγγελματική αποκατάσταση	8
	ΓΑΠΟΛΚΥΒ = Ο ρόλος της γλωσσικής πολιτικής της εκάστοτε κυβέρνησης	8
	ΡΟΛΤΟΥΡ = Σημαντικός ορόλος του τουρισμού	26
	ΑΓΓΔΙΕΘΓΛ = Η χρήση της αγγλικής <i>afingua franca</i>	92
Η θέση της τουρκικής γλώσσας	ΣΕΠΙΤΟΥΡ = Σημαντικότητα της επικοινωνίας με την τουρκοκυπριακή κοινότητα και της επαφής με τον πολιτισμό της μέσω της γλώσσας	28
	ΜΣΗΡΤΟΥΡ = Μη σημαίων ρόλος της τουρκικής γλώσσας	23
	ΠΡΤΟΥΕΚ = Προσπάθεια προώθησης της τουρκικής γλώσσας στην εκπαίδευση	8
	ΤΟΥΡΓΛΚΟΙ = Η εισαγωγή της τουρκικής γλώσσας στην εκπαίδευση ως ένδειξη αποδοχής της τουρκοκυπριακής κοινότητας	8
	ΕΚΜΤΟΥΓΛ = Σύγχρονη τάση για εκμάθηση της τουρκικής γλώσσας από Ελληνοκυπρίους	6

4.2. Η αγγλική και οι άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες στη δημόσια εκπαίδευση

Σε αυτόν τον θεματικό άξονα προέκυψαν τέσσερις κατηγορίες (Πίνακας 2). Στις δύο πρώτες κατηγορίες οι εκπαιδευτικοί αιτιολόγησαν τη θετική ή αρνητική τους στάση ως προς την πρώιμη εκμάθηση της αγγλικής, ενώ στις δύο επόμενες αιτιολόγησαν την εισαγωγή μιας δεύτερης ξένης γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 2: Κατηγορίες και κωδικοί του θεματικού άξονα «Η αγγλική και οι άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες στη δημόσια εκπαίδευση»

Η αγγλική και οι άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες στη δημόσια εκπαίδευση		
Κατηγορίες	Κωδικοί= Λειτουργικοί ορισμοί	Αναφορές
Πρώιμη επαφή με την αγγλική γλώσσα	ΘΕΤΠΡΕΚΜ = Θετική στάση στην πρώιμη εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας	66
	ΑΡΝΠΡΕΚΜ = Αρνητική στάση στην πρώιμη εκμάθηση αγγλικής γλώσσας	20
	ΘΕΤΥΠΡΟΥ = Θετική στάση στην πρώιμη εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας υπό προϋποθέσεις	14
Λόγοι εισαγωγής πρώιμης εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας	ΑΓΤΕΠΠΡΩ = Η επιτυχία της εφαρμογής πρώιμης εκμάθησης της αγγλικής σε άλλα σχολεία ή/και εκπαιδευτικά συστήματα	33
	ΙΔΗΛΙΕΚΞΓ = Η ιδανική ηλικία για την εκμάθηση μιας γλώσσας	39
	ΕΠΑΑΓΓΛΩ = Η προϋπάρχουσα επαφή των παιδιών με την αγγλική γλώσσα	15
	ΑΝΤΠΡΠΑΡ = Αντιμετώπιση του προβλήματος της παραπαιδείας	13
Εισαγωγή δεύτερης ξένης γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση	ΘΕΤΔΕΥΤΓΛ = Θετική στάση στην εισαγωγή δεύτερης ξένης γλώσσας	18
	ΑΡΝΔΕΥΤΓΛ = Αρνητική στάση στην εισαγωγή δεύτερης ξένης γλώσσας	6
	ΘΕΤΔΕΓΛΠΡ = Θετική στάση στην εισαγωγή δεύτερης ξένης γλώσσας υπό προϋποθέσεις	23
	ΘΕΤΕΠΙΜΑ = Θετική στάση στην εισαγωγή δεύτερης ξένης γλώσσας ως επιλεγόμενου μαθήματος	24
Λόγοι εισαγωγής δεύτερης ξένης γλώσσας	ΙΔΑΝΗΛΚ = Η ιδανική ηλικία στην πρωτοβάθμια για την εκμάθηση μιας δεύτερης ξένης γλώσσας	18
	ΕΙΣΔΕΥΞΓ = Εισαγωγή δεύτερης ξένης γλώσσας για να υπάρχει δικαίωμα επιλογής από τους μαθητές	6
	ΔΕΥΞΓΛΩΠΟ = Εισαγωγή δεύτερης ξένης γλώσσας για εναρμόνιση με την ευρωπαϊκή γλωσσική πολιτική	23

Όσον αφορά την εισαγωγή της πρώιμης εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας, αιτιολογώντας τη θετική τους στάση, αρκετοί συνεντευξιαζόμενοι επικαλέστηκαν τη διεθνή εμπειρία από σχολεία και εκπαιδευτικά συστήματα άλλων χωρών: «όταν πήγαμε στη Σουηδία και είδα ότι τα παιδιά από την Α' τάξη μάθαιναν αγγλικά και έφταναν στην Στ' τάξη, το επίπεδο ήταν πολύ καλύτερο από το δικό μας», ή την προσωπική τους εμπειρία: «Έχω δουλέψει σε ενιαίο ολοήμερο που έχει δοκιμαστεί και είδα εξαιρετικά αποτελέσματα». Κάποιοι άλλοι εκπαιδευτικοί τάχθηκαν υπέρ της πρώιμης εκμάθησης της αγγλικής, αφού θεώρησαν ότι η εκμάθηση σε αυτή την ηλικία γίνεται αβίαστα και αυθόρμητα: «Τα παιδιά είναι σε ηλικία που με παιγνιώδη τρόπο μπορούν, αν όχι να μάθουν να μιλούν, τουλάχιστον να μπουν στη νοοτροπία της γλώσσας για να τη μαθαίνουν σιγά-σιγά πιο εύκολα μετά».

Από την άλλη, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δείχνουν θετική στάση στην εισαγωγή μιας δεύτερης ξένης γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, με κάποιους εκπαιδευτικούς να είναι θετικοί υπό προϋποθέσεις και κάποιους άλλους να προτείνουν τη δεύτερη ξένη γλώσσα ως επιλεγόμενο μάθημα (Πίνακας 2). Αξίζει να επισημανθεί πως η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών προτείνουν τη γαλλική γλώσσα ως πρώτη σε επιλογή με διαφορά από τη δεύτερη προτεινόμενη γλώσσα για την εισαγωγή της ως δεύτερης ξένης γλώσσας στο δημοτικό σχολείο (Πίνακας 3).

Πίνακας 3: Προτεινόμενη δεύτερη ξένη γλώσσα για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Επιλογή δεύτερης ξένης γλώσσας	Αναφορές
Γαλλική γλώσσα	41
Γερμανική γλώσσα	18
Ισπανική γλώσσα	20
Ιταλική γλώσσα	12
Ρωσική γλώσσα	7
Τουρκική γλώσσα	2

4.3. Η θέση της τουρκικής γλώσσας στη δημόσια εκπαίδευση

Όσον αφορά την εισαγωγή της τουρκικής γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, οι απόψεις των εκπαιδευτικών είναι μοιρασμένες, με τους περισσότερους να δείχνουν μια μάλλον αρνητική ή καχύποπτη στάση και να εκφράζουν κάποιους προβληματισμούς. Οι λόγοι που επικαλούνται είναι: α) συναισθηματικοί: «Προσωπικά δεν θα μου άρεσε να σου πω την αλήθεια... Στην Κύπρο όμως πιστεύω ότι ίσως να ήταν καλό ...Αλλά προσωπικά δεν ... συναισθηματικά δεν θα ήθελα», β) εθνικιστικοί: «έχω σοβαρό πρόβλημα με την Τουρκία, και ενόσω υπάρχουν κατοχικά στρατεύματα στην Κύπρο...νιώθω ότι μας αποπροσανατολίζουν, ότι ένα πολιτικό πρόβλημα μας το προβάλλουν ως κοινωνικό», «δεν θα ήθελα ποτέ να μάθω τουρκικά, θεωρώ ότι είναι ένας λαός ο οποίος δεν τον αποδεχόμαστε», γ) πολιτικής στρατηγικής: «είναι σαν να τους αποδεχόμαστε [τους Τουρκοκύπριους]. Δεν πρέπει να τους αποδεχτούμε», «θα υπήρχαν έντονες αντιδράσεις από πλευράς των Ελληνοκυπρίων...και οι ίδιοι οι μαθητές θα είχαν αρνητική στάση απέναντι στη γλώσσα».

Πίνακας 4: Κατηγορίες και κωδικοί του θεματικού άξονα «Η θέση της τουρκικής γλώσσας στη δημόσια εκπαίδευση»

Η θέση της τουρκικής γλώσσας στη δημόσια εκπαίδευση		
Κατηγορίες	Κωδικοί= Λειτουργικοί ορισμοί	Αναφορές
Στάση για την εισαγωγή της τουρκικής γλώσσας	ΘΕΤΟΥΡΓΛ = Θετική στάση στη διδασκαλία της τουρκικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια	32
	ΑΡΝΤΟΥΡΓΛ = Αρνητική στάση στην εισαγωγή της τουρκικής γλώσσας είτε στην πρωτοβάθμια ή στη δευτεροβάθμια	30
	ΤΟΥΡΚΓΛΕΠ = Θετική στάση στη διδασκαλία της τουρκικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια ως επιλεγόμενο μάθημα	22
	ΘΕΤΣΤΕΠΛ = Θετική στάση στη διδασκαλία της τουρκικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια σε περίπτωση επίλυσης	16
Αιτιολόγηση της στάσης τους για την εισαγωγή τουρκικής γλώσσας	ΕΘΝΛΟΑΡΝ = Εθνικιστικοί λόγοι αρνητικής στάσης στην εισαγωγή της τουρκικής γλώσσας	16
	ΤΟΥΠΟΛΥΠΟ = Η εισαγωγή της τουρκικής γλώσσας ως πολιτική υποχώρηση	10
	ΑΝΤΕΛΕΙΣΤΟ = Αντιδράσεις από Ελληνοκυπρίους σε ενδεχόμενη εισαγωγή της τουρκικής γλώσσας	12

4.4. Προβληματισμοί για ζητήματα εκμάθησης/ διδασκαλίας άλλων γλωσσών

Παρά τη θετική στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην προώθηση της πολυγλωσσίας και τη διδασκαλία άλλων γλωσσών στην κυπριακή εκπαίδευση, εκφράστηκαν κάποιοι προβληματισμοί σε σχέση τόσο με την πρώιμη εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας όσο και με την εισαγωγή μιας δεύτερης ξένης γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αλλά και με τη διδασκαλία της τουρκικής γλώσσας (Πίνακας 5).

Αναφορικά με την εισαγωγή της αγγλικής στην προσχολική ή πρωτοσχολική εκπαίδευση, αρκετοί εκπαιδευτικοί προβληματίζονται για τις πιθανές δυσκολίες που θα αντιμετωπίσουν οι μαθητές λόγω ηλικίας ή για την πιθανότητα σύγχυσης των δύο γλωσσών (αγγλικής-ελληνικής). Αξίζει να επισημανθεί ότι ορισμένοι συνεντευξιζόμενοι τονίζουν τον κίνδυνο για τυχόν περιθωριοποίηση της ελληνικής γλώσσας από την πρώιμη επαφή των μαθητών με την αγγλική. Επιπλέον λίγοι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν στον αποσπασματικό σχεδιασμό των Α.Π., εκφράζοντας τις ανησυχίες τους ότι με παρόμοιο τρόπο θα εισαχθεί και η αγγλική στην Α' τάξη.

Όσον αφορά τους προβληματισμούς που εκφράστηκαν από τους εκπαιδευτικούς για ζητήματα διδασκαλίας άλλων γλωσσών, αυτοί εστιάστηκαν κυρίως: α) στις πιθανές δυσκολίες που θα αντιμετωπίσουν οι μαθητές από την ταυτόχρονη εκμάθηση δύο ξένων γλωσσών στην ηλικία των 11-12 χρόνων: «Δεν ξέρω τελικά πόσο θα μπερδεύουν τις δύο ξένες γλώσσες μεταξύ τους, όχι με τη μητρική τους γλώσσα», β) στην

περιθωριοποίηση της ελληνικής ή την αποδυνάμωση της αγγλικής γλώσσας: «στο τέλος για να μάθεις τη δεύτερη ευρωπαϊκή γλώσσα στον χρόνο που είσαι στα σχολεία, ίσως τελικά θα πρέπει να παραγνωρίσεις...την ίδια τη δική σου, τη μητρική γλώσσα», γ) την έλλειψη διδακτικού χρόνου: «όπως βλέπω το Α.Π. που έχουμε σήμερα, πιστεύω είναι δύσκολο να μπει ακόμα μία γλώσσα. Ήδη ο χρόνος που έχουμε για να καλύψουμε τα ελληνικά, τα μαθηματικά δεν είναι αρκετός. Πόσο μάλλον να μπει ακόμα μια γλώσσα στο Αναλυτικό [Πρόγραμμα]».

Πίνακας 5: Κατηγορίες και κωδικοί του θεματικού άξονα «Προβληματισμοί για ζητήματα εκμάθησης/διδασκαλίας άλλων γλωσσών»

Προβληματισμοί για ζητήματα εκμάθησης/διδασκαλίας άλλων γλωσσών		
Κατηγορίες	Κωδικοί= Λειτουργικοί ορισμοί	Αναφορές
Προβληματισμοί για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στην πρωτοσχολική εκπαίδευση	ΔΥΣΜΙΜΑΘ = Πιθανές δυσκολίες που θα αντιμετωπίσουν οι μαθητές σε τόσο μικρή ηλικία	26
	ΣΥΓΜΗΤΓΛ = Σύγχυση με τη μητρική γλώσσα από πλευράς μαθητών	20
	ΠΕΡΕΛΛΓΛ = Περιθωριοποίηση της ελληνικής γλώσσας	15
	ΕΛΚΑΤΠΡΕΚ = Έλλιπής ενημέρωση/κατάρτιση για την πρόμη εκμάθηση μιας άλλης γλώσσας	25
Προβληματισμοί για εισαγωγή δεύτερης ξένης γλώσσας	ΔΥΣΚΜΑΘ = Πιθανές δυσκολίες που θα αντιμετωπίσουν οι μαθητές	14
	ΕΛΔΙΔΧΡΟ = Έλλειψη διδακτικού χρόνου	14
	ΠΕΡΑΓΓΛΩΣ = Περιθωριοποίηση της διδασκαλίας της αγγλικής με την εισαγωγή δεύτερης ξένης γλώσσας	8
	ΕΛΚΑΤΕΚΠ = Πιθανής έλλειψη καταρτισμένου διδακτικού προσωπικού	28
	ΠΕΡΕΛΓΛΩΣ = Περιθωριοποίηση της ελληνικής γλώσσας	4

5. Αποτελέσματα των ερωτηματολογίων των μαθητών

5.1. Στάσεις των μαθητών απέναντι στην αγγλική γλώσσα

Στην πλειοψηφία τους οι μαθητές έδειξαν την προτίμησή τους για την αγγλική γλώσσα, καθώς το 45,8% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι τους αρέσει πολύ και το 33,9% αρκετά. Παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ φύλου και στάσης των μαθητών απέναντι στην αγγλική γλώσσα. Συγκεκριμένα, ο έλεγχος Mann-Whitney U κατέδειξε ότι περισσότερα κορίτσια (84,0%) είχαν πιο θετική στάση απέναντι στην αγγλική γλώσσα από τα αγόρια (75,2%) ($z = -3.870, p < .005$). Επιπλέον, ο έλεγχος Mann-Whitney U κατέδειξε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στις στάσεις ανάμεσα στους μαθητές των οποίων οι μητέρες τους ήταν απόφοιτοι δημοτικού ή γυμνασίου (65,4%) και αυτούς που οι μητέρες τους ήταν απόφοιτοι πανεπιστημίου (81,9%) ($z = -3.926, p < .005$).

5.2. Απόψεις των μαθητών για τη χρησιμότητα της αγγλικής γλώσσας

Οι μαθητές, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, απάντησαν καταφατικά για τη χρησιμότητα της αγγλικής γλώσσας (85,3%). Ο έλεγχος Mann-Whitney U κατέδειξε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στις απόψεις ανάμεσα στους μαθητές των οποίων οι μητέρες τους ήταν απόφοιτοι δημοτικού ή γυμνασίου (68,2%) και αυτούς που οι μητέρες τους ήταν απόφοιτοι πανεπιστημίου (79,5%) ($z = -3.455, p < .005$).

Επιπλέον, ο έλεγχος Spearman's rho κατέδειξε στατιστικά ασθενή συσχέτιση μεταξύ της προτίμησης για την αγγλική γλώσσα και της στάσης απέναντι στη χρησιμότητά της ($r_s = 0.212, N = 1260, p < .005$). Διαπιστώνεται πως όσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός αρεσκείας της αγγλικής γλώσσας σε ένα μαθητή τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να εκτιμήσει τη χρησιμότητά της σε ισχυρότερο βαθμό.

5.3. Αιτιολόγηση των στάσεων και των απόψεών τους

Οι μαθητές που είχαν θετική στάση απέναντι στην αγγλική γλώσσα αιτιολόγησαν την προτίμησή τους γύρω από δύο άξονες:

- α) Λόγοι επικοινωνίας. Σημαντικός αριθμός μαθητών ανέφεραν ότι τους αρέσει η αγγλική γλώσσα επειδή είναι η διεθνής γλώσσα επικοινωνίας: «είναι η γλώσσα που ψηφίστηκε να τη μιλάνε όλες οι άλλες χώρες», «μου αρέσει επειδή πρέπει να ξέρουμε τουλάχιστον μια ξένη γλώσσα για να επικοινωνούμε», «όταν κάποιος είναι από άλλη χώρα και δεν μιλάς τη γλώσσα του, του μιλάς αγγλικά και σίγουρα θα καταλάβει...», «μόνο αγγλικά μιλάνε όλοι οι ξένοι... στο νησί», «όλοι οι λαοί ξέρουν αναγκαστικά την αγγλική γλώσσα, έτσι είναι ένας τρόπος επικοινωνίας με τους άλλους λαούς».
- β) Λόγοι επαγγελματικής αποκατάστασης. Αρκετοί μαθητές έκαναν αναφορά στη μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση για να αιτιολογήσουν τη θετική τους στάση απέναντι στην αγγλική γλώσσα: «...όλος ο κόσμος πρέπει να ξέρει αγγλικά για να βρει καλή δουλειά», με άλλους να σημειώνουν χαρακτηριστικά: «αν δεν τη μάθω δεν μπορώ να κάνω τίποτα στη ζωή μου», «τη σημερινή εποχή οι περισσότερες δουλειές χρειάζονται αγγλικά», «πρέπει να ξέρεις αγγλικά για να σπουδάσεις».

Σχετικά με τους μαθητές που δήλωσαν ότι δεν τους αρέσει η αγγλική γλώσσα, αυτοί αναφέρθηκαν είτε στο γεγονός ότι τη θεωρούν γενικά δύσκολη γλώσσα: «δεν μου αρέσει σαν γλώσσα και έχει δύσκολα γραμματικά φαινόμενα», ή ότι δείχνουν προτίμηση στη μητρική τους γλώσσα: «[δεν μου αρέσει η αγγλική] επειδή δεν είναι η γλώσσα μου», «... είμαι συνηθισμένος να μιλώ ελληνικά».

5.4. Προτιμήσεις των μαθητών για την εκμάθηση δεύτερης ξένης γλώσσας στο σχολείο

Αναφορικά με την προτίμηση των μαθητών στο ενδεχόμενο εκμάθησης μιας δεύτερης ξένης γλώσσας στο δημοτικό σχολείο, η γαλλική γλώσσα (50,3%) συγκέντρωσε τις περισσότερες προτιμήσεις (Πίνακας 6).

Πίνακας 6: Προτίμηση εκμάθησης μιας δεύτερης ξένης γλώσσας στο δημοτικό σχολείο

Προτίμηση γλώσσας	Ποσοστά
Γαλλικά	50,3%
Ισπανικά	24,0%
Ιταλικά	15,7%
Γερμανικά	7,4%
Τουρκικά	0,8%

Η ισπανική γλώσσα ήταν η δεύτερη δημοφιλέστερη (24,0%), ενώ τρίτη επιλογή των μαθητών ήταν η ιταλική γλώσσα (15,7%) και τέταρτη επιλογή τα γερμανικά (7,4%). Ελάχιστοι μαθητές δήλωσαν ότι θα επέλεγαν την τουρκική γλώσσα ως δεύτερη ξένη γλώσσα (0,8%). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι περισσότεροι μαθητές (64,0%) δήλωσαν ότι θα προτιμούσαν να ξεκινήσουν την εκμάθηση μιας δεύτερης ξένης γλώσσας στη Γ' τάξη του δημοτικού σχολείου.

Ο έλεγχος χ^2 κατέδειξε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της επιλογής μιας δεύτερης ξένης γλώσσας στο σχολείο και του φύλου ($\chi^2 = 48.771$, $df = 4$, $p < .000$), καθώς τα κορίτσια επέλεξαν τη γαλλική γλώσσα ως δεύτερη ξένη γλώσσα σε μεγαλύτερο ποσοστό (44,5%) σε σχέση με τα αγόρια (37,0%). Επίσης ο έλεγχος χ^2 κατέδειξε στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στην προτίμηση των δύο φύλων απέναντι στην ιταλική γλώσσα ($\chi^2 = 19.760$, $df = 1$, $p < .005$), με τα κορίτσια (49,5%) να δείχνουν μεγαλύτερη προτίμηση για την ιταλική γλώσσα σε σχέση με τα αγόρια (22,9%).

5.5. Αιτιολόγηση των προτιμήσεων των μαθητών για τις άλλες γλώσσες

Σχετικά με όσους μαθητές εξέφρασαν την προτίμησή τους για τη γαλλική ως δεύτερη ξένη γλώσσα, το 79,6% των συμμετεχόντων ανέφεραν ότι τα γαλλικά είναι μια χρήσιμη γλώσσα και το 87,1% των μαθητών διατύπωσαν την άποψη ότι η γνώση της γαλλικής γλώσσας θα τους βοηθούσε μελλοντικά στη δουλειά τους.

Αναφορικά με τη χρησιμότητα της γερμανικής γλώσσας, σχεδόν οι μισοί μαθητές από αυτούς που την επέλεξαν (48,8%) κρίνουν πως είναι μια χρήσιμη γλώσσα στη

σύγχρονη εποχή. Από την άλλη πλευρά, η ιταλική γλώσσα φάνηκε να είναι πιο ελκυστική στους μαθητές του δείγματος από ό,τι η γερμανική, με την πλειοψηφία των μαθητών να τη θεωρεί «ωραία ως γλώσσα». Επίσης το 60,2% των μαθητών δήλωσαν ότι τη θεωρούν χρήσιμη για τη δουλειά τους στο μέλλον ή για γνωριμία με άλλους πολιτισμούς (78,5%).

Σε σχέση με την προτίμηση των μαθητών για την ισπανική γλώσσα, η πλειοψηφία φαίνεται να τη θεωρεί ελκυστική (67,0%). Μικρότερα ήταν τα ποσοστά των μαθητών που τη θεωρούν χρήσιμη (56,7%), ενώ οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες δήλωσαν ότι η ισπανική γλώσσα θα ήταν χρήσιμη σε ταξίδια αναψυχής (75,3%) και για γνωριμία άλλων πολιτισμών (77,1%).

5.6. Στάσεις των μαθητών απέναντι στην τουρκική γλώσσα

Μέσα από τις απαντήσεις των μαθητών διαφαίνεται η αρνητική τους στάση απέναντι στην εκμάθηση της τουρκικής γλώσσας. Συγκεκριμένα, μόλις το 6,5% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι τους αρέσει η τουρκική γλώσσα και μόνο το 12,8% τη θεωρούν χρήσιμη. Αντίθετα, είναι αξιοσημείωτο ότι το 30,4% των μαθητών πιστεύουν ότι η εκμάθηση της τουρκικής θα τους βοηθήσει να 'γνωρίσουν' τον 'άλλο' πολιτισμό. Αξίζει να επισημανθεί ότι ο έλεγχος χ^2 κατέδειξε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στη στάση των ελληνοκυπρίων μαθητών και των μαθητών που προέρχονταν από μεταναστευτικά πλαίσια ($\chi^2 = 22.102$, $df = 1$, $p < .005$), καθώς αυτοί οι μαθητές κατέδειξαν πιο θετική στάση απέναντι στην τουρκική γλώσσα (12,9%) σε σχέση με τους ελληνοκύπριους μαθητές (4,7%).

6. Συζήτηση

Μέσα από τη συγκεκριμένη έρευνα καταδείχθηκαν σημαντικά δεδομένα σε σχέση με τις απόψεις των ελληνοκυπρίων εκπαιδευτικών για ζητήματα πολυγλωσσίας και εκμάθησης γλωσσών και τις προτιμήσεις και στάσεις των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της Κύπρου, τόσο ως προς την αγγλική όσο και προς άλλες γλώσσες.

Οι εκπαιδευτικοί κατέδειξαν θετική στάση ως προς μια πολύγλωσση εκπαιδευτική πολιτική, αντιμετωπίζοντας τη γνώση γλωσσών ως 'διαβατήριο'. Οι προτιμήσεις τους ως προς την επιλογή γλωσσών, εκτός από την αγγλική γλώσσα, στρέφονται γύρω από τις 'κυρίαρχες' ευρωπαϊκές γλώσσες, δηλαδή τα γαλλικά, τα ισπανικά, τα ιταλικά και τα γερμανικά. Όμως τονίζεται από πολλούς και η ανερχόμενη 'δυναμική' της ρωσικής γλώσσας στην Κύπρο, κυρίως για τουριστικούς λόγους. Ωστόσο εκφράστηκαν και ορισμένοι προβληματισμοί από μία μερίδα εκπαιδευτικών για τις δυσκολίες που πιθανόν να αντιμετωπίσουν οι μαθητές εξαιτίας του ήδη 'φορτωμένου' σχολικού προγράμματος. Κάποιοι άλλοι εκπαιδευτικοί ανησυχούν μήπως η ποιότητα

της διδασκαλίας της αγγλικής γλώσσας θα υποβαθμιστεί με την προσθήκη μιας δεύτερης, κάτι που δεν φαίνεται να επιβεβαιώνεται από προϋπάρχουσες έρευνες (Cenoz, 1998, Lasagabaster, 1998).

Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών αναγνώρισαν τον κυρίαρχο ρόλο της αγγλικής γλώσσας στην Κύπρο, την αξιοποίησή της ως μιας εσωτερικής 'lingua franca' μεταξύ Ελληνοκυπρίων και μεταναστών στο νησί, και τόνισαν την ευρεία χρήση της στην καθημερινότητα των Ελληνοκυπρίων, κάτι που επιβεβαιώνεται και σε παλαιότερες έρευνες (Paparaniou, 2005). Οι περισσότεροι από τους συνεντευξιζόμενους συμφώνησαν στην αναγκαιότητα έναρξης εκμάθησής της αγγλικής από την πρωτοσχολική ηλικία επισημαίνοντας την 'ιδανική' ηλικία έναρξης, εύρημα το οποίο συμπίπτει με αντίστοιχες έρευνες στην Ελλάδα (Griva & Iliadou, 2011, Griva & Chostelidou, 2011). Παρ' όλα αυτά υπάρχει ένα ποσοστό που εκφράζει τους προβληματισμούς του για την πιθανή περιθωριοποίηση της μητρικής από την αγγλική γλώσσα και την σύγχυση των δύο γλωσσών. Ένας αντίστοιχος προβληματισμός για την πρώιμη εκμάθηση της αγγλικής έχει διατυπωθεί και από ορισμένους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (Δενδρινού & Σταθοπούλου, 2013).

Η ίδια θετική στάση απέναντι στην πολυγλωσσία και την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας 'ως διαβατήριου' καταγράφηκε και στους μαθητές, οι οποίοι τόνισαν τη χρησιμότητά της τόσο για την παγκόσμια επικοινωνία αλλά και για μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση και σπουδές, εύρημα που συνάδει με αντίστοιχα δεδομένα προγενέστερων ερευνών στην Ελλάδα (βλ. Ανδρουλάκης, 2008, Griva & Iliadou, 2011).

Αξίζει, επίσης, να επισημανθεί ότι η γαλλική γλώσσα έχει το μεγαλύτερο κύρος στη συνείδηση των μαθητών στην Κύπρο ως δεύτερη ξένη γλώσσα, με διαφορά από τις υπόλοιπες 'κυρίαρχες' ευρωπαϊκές γλώσσες (γερμανικά, ιταλικά και ισπανικά). Σε αντίστοιχη έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα, οι μαθητές αυτής της ηλικίας έδειξαν την προτίμησή τους στη γερμανική γλώσσα, καθώς την επέλεξαν ως πρώτη σε προτεραιότητα δεύτερη ξένη γλώσσα (βλ. Griva & Iliadou, 2011). Αλλά και στην έρευνα του Ανδρουλάκη (2008) σε έλληνες μαθητές δημοτικού και γυμνασίου, διαπιστώθηκε ένα μειωμένο ενδιαφέρον των παιδιών για τη γαλλική γλώσσα, καθώς προτιμούν την ιταλική και ισπανική για συναισθηματικούς λόγους και τη γερμανική για χρηστικούς λόγους. Η ιδιαίτερα θετική στάση απέναντι στα γαλλικά από τους μαθητές στην Κύπρο μπορεί να προκύπτει από το γεγονός ότι για χρόνια η γαλλική γλώσσα ήταν η υποχρεωτική δεύτερη ξένη γλώσσα στη δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ως εκ τούτου, είναι η γλώσσα –πέραν της αγγλικής– με την οποία έχουν έρθει σε άμεση επαφή πολλοί από τους γονείς των μαθητών του δείγματος, ενισχύοντας το κύρος της, οι οποίοι με τη σειρά τους πιθανόν να μετέδωσαν τη θετική αυτή στάση στα παιδιά τους.

Ο παράγοντας 'φύλο' φαίνεται να καθορίζει σε κάποιο βαθμό τις προτιμήσεις των μαθητών στην Κύπρο απέναντι σε συγκεκριμένες γλώσσες αλλά και τις απόψεις τους σε θέματα γλωσσικής πολιτικής, κάτι που επιβεβαιώνεται και σε προγενέστερες έρευνες στην Ελλάδα (Ανδρουλάκης, 2008, Griva & Iliadou, 2011). Ακόμη, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων φαίνεται να επιδρά σημαντικά στις στάσεις των μαθητών απέναντι στην πολυγλωσσία, κάτι που επιβεβαιώνεται και από αντίστοιχη έρευνα στην Ελλάδα (Ανδρουλάκης, 2008).

Αναφορικά με την τουρκική γλώσσα, αξίζει να τονιστεί ότι καταγράφηκαν δισταγμένες απόψεις ως προς τον ρόλο της, με ένα σημαντικό ποσοστό των εκπαιδευτικών να εκφράζει αρνητική στάση για την εκμάθησή της, κυρίως για συναισθηματικούς και εθνικιστικούς λόγους, και με ένα άλλο ποσοστό να αναγνωρίζει την αναγκαιότητα εκμάθησής της για να έρθουν σε επαφή με τον 'άλλο' πολιτισμό. Την ίδια στάση κατέδειξαν και οι περισσότεροι μαθητές του δείγματός μας. Παρά το γεγονός πως ελάχιστοι μαθητές έδειξαν θετική στάση απέναντι στην εκμάθηση της τουρκικής, όσοι το έκαναν, τόνισαν τη χρησιμότητά της. Αυτό ερμηνεύεται πιθανότατα από την αναγνώριση της σημασίας της τουρκικής γλώσσας στο νησί λόγω της παρουσίας της τουρκοκυπριακής κοινότητας και της χρήσης της ως μέσου γνωριμίας του 'άλλου' πολιτισμού. Από τα παραπάνω είναι εμφανές ότι τόσο οι στάσεις των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών απέναντι στην τουρκική γλώσσα δεν αντιστοιχούν απέναντι στην ίδια τη γλώσσα αλλά απέναντι στους ομιλητές της τουρκικής γλώσσας. Στο πλαίσιο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι οι δίγλωσσοι/πολύγλωσσοι μαθητές από μεταναστευτικά πλαίσια είναι πιο θετικοί απέναντι στην τουρκική γλώσσα σε σχέση με τους ελληνοκύπριους μαθητές, καθώς προφανώς δεν έχουν τις ίδιες αρνητικές συνδηλώσεις με εκείνους για την τουρκική γλώσσα. Επιπλέον, η ευνοϊκότερη στάση τους προς την τουρκική θα μπορούσε να αποδοθεί και στη διγλωσσία/πολυγλωσσία τους, η οποία συνδέεται με θετικές στάσεις απέναντι στην εκμάθηση γλωσσών γενικότερα (βλ. Nikolov & Curtain, 2000).

Λαμβάνοντας, λοιπόν, υπόψη τη γενικότερη θετική στάση των εκπαιδευτικών και των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης απέναντι στην εκμάθηση γλωσσών, η πολυγλωσσία θα πρέπει να ενισχυθεί στην κυπριακή εκπαίδευση. Ένα σημαντικό βήμα προς την καθιέρωση πολυγλωσσης εκπαιδευτικής πολιτικής θα μπορούσε να αποτελέσει η εισαγωγή μιας δεύτερης ξένης γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε μια 'ιδανική' ηλικία για την εκμάθηση γλωσσών (βλ. Figel, 2005, στο Griva & Sivropoulou, 2009, Singleton, 2001).

Βιβλιογραφία

- Ανδρουλάκης, Γ. (2008) *Οι γλώσσες και το σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.
- Γρίβα, Ε. & Στάμου, Α. (2014) *Ερευνώντας τη διγλωσσία στο σχολικό περιβάλλον. Οπτικές εκπαιδευτικών, μαθητών και μεταναστών γονέων*. Θεσσαλονίκη: Εκδ Κυριακίδη.
- Γρίβα, Ε. (2011) Ευρωπαϊκή γλωσσική πολιτική και πολύγλωσση πολιτική στην ελληνική εκπαίδευση. Στο Πλατσίδου & Δαγδιλέλης (Επιμ), *Η Σύγχρονη Εκπαιδευτική Πραγματικότητα και το Πλαίσίό της. (Αφιερωματικός τόμος για τον καθηγητή Αχ, Καψάλη)*. Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, 57-75.
- Δενδρινού Β. & Σταθοπούλου Μ. (2013) Στάσεις και απόψεις εμπλεκομένων στο ΠΕΑΠ. Ηλεκτρονικό Περιοδικό *ΠΕ@Π*, σελ. 36-45. Διαθέσιμο στο <http://rcel.enl.uoa.gr/pear/node/41>
- Κοιλιάρη, Α. (2011) Πολιτισμική ετερότητα και γλωσσική εκπαίδευση στην Κυπριακή Δημοκρατία. Νέα περιβάλλοντα – νέες προκλήσεις. *Πρακτικά του Εκπαιδευτικού Συνέδριου*, Απρίλιος 2011, Λεμεσός- Κύπρος.
- Περσιάνης, Π. (2006) *Συγκριτική ιστορία της εκπαίδευσης της Κύπρου (1800-2004)*. Αθήνα: Gutenberg.
- Brohy, C. (2001) Generic and/or specific advantages of bilingualism in a dynamic plurilingual situation: The case of French as official L3 in the school of Samedan (Switzerland). *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 4 (1), 38-49.
- Cenoz, J. (1998) Multilingual education in the Basque country. In J. Cenoz & F. Genesee (Eds.), *Beyond bilingualism: multilingualism and multilingual education* (σσ. 175-191). Clevedon: Multilingual matters.
- Csizer, K. & Dornyei, Z. (2005) The internal structure of language learning motivation and its relationship with language choice and learning effort. *The Modern Language Journal*, 89 (1), 19-36.
- Commission of the European Communities. (1995) White paper on education and training: Teaching and learning, towards the learning society. Luxembourg: Office des publications officielles des communaute s europe ennes, COM (95) 590.
- Council of Europe. (1998) Recommendation no R (98) 6 of the Committee of Ministers of Member States concerning modern languages. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- EACEA (2009) *Study on the impact of information and communications technology (ICT) and New Media on Language Learning*. Ιστοσελίδα Υπηρεσίας Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Μέσων και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EACEA):

http://eacea.ec.europa.eu/lfp/studies/documents/study_impact_ict_new_media_language_learning/final_report_en.pdf

- Edelenbos, P., Johnstone, J. & Kubanek, A. (2006) *The main pedagogical principles underlying the teaching of languages to very young learners: Languages for the children of Europe*. European Commission.
- European Council. (2002) *Conclusions of the European Council Meeting, Barcelona*. Retrieved from:
http://www.cilt.org.uk/home/policy/policy_articles_listing/conclusions,_european_council.aspx.
- European Commission (2004) *Many tongues, one family*. Languages in the European Union. Directorate General Press and Communication.
- Eurydice. (2005) *Key data on teaching languages at School in Europe*. Brussels: The European Unit.
- Griva, E. & Sivropoulou E. (2009) Implementation and evaluation of an early foreign language project in kindergarten, *The Early Childhood Journal*, 37(1), 79-87.
- Griva, E. & Chostelidou, D. (2011). Multilingual competence development in the Greek educational system: FL teachers' beliefs and attitudes. *International Journal of Multilingualism*. Multilingual matters, 1-15.
- Griva, E. & Iliadou, S. (2011) Teachers' viewpoints and students attitudes towards plurilingualism. *European Journal of Language Policy*, 15-36.
- Kern, R. G. (1995) Students' and teachers' beliefs about language learning. *Foreign Language Annals*, 28, 71-92.
- Kuhlemeir, H., Bergh, H. & Melse, L. (1996). Attitudes and achievements in the first year German language instruction in Dutch secondary education. *The Modern Language Journal*, 80, 494-508.
- Lasagabaster, D. (1998) The threshold hypothesis applied to three languages in contact at school. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 1, 119-33.
- Miles, M. & Huberman, M. (1994) *Qualitative data analysis*. London: Sage Publications.
- Nikolov, M. & Curtain H. (2000) *An early start: Young learners and modern languages in Europe and beyond*. Council of Europe: European Centre for Modern Languages.
- Papavrou, A. (2005). The influence of English and its dominance in Cyprus. Στο A. Papavrou (Επιμ.), *Contemporary sociolinguistic issues in Cyprus*. Θεσσαλονίκη: University studio press.
- Singleton, D. (2001) Age and second language acquisition. *Annual Review of Applied Linguistics*, 21, 77-89.